

گزارش اختتامیه نهمین جشنواره رشد

قدم‌های محکم در سامان‌دهی منابع آموزشی

● سمانه آزاد

اشاره

نهمین دوره جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد که دی ماه سال جاری به کار خود پایان داد، به بررسی کتاب‌های دوره متوسطه نظری، فنی و حرفه‌ای و کار دانش منتشر شده در سه سال گذشته اختصاص داشت. در این دوره، از صاحبان ۳۳ اثر برگزیده و ۴۷ اثر تقدیری، به همراه سه ناشر برگزیده، یعنی انتشارات «فاطمی»، «مدرسه برهان» و «مبتکران»، تقدیر شد.

این دوره از جشنواره در حالی به کار خود پایان داد که آیین‌نامه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی (مواد و رسانه‌ها) ابلاغ شده است. محمد ناصری، دبیر جشنواره، تدوین و ابلاغ این آیین‌نامه و همچنین، آیین‌نامه شورای سیاست‌گذاری و آیین‌نامه شورای اجرایی مصوبه را، آغازگر دوره جدید فعالیت‌های مرتبط با کتاب و سایر منابع آموزشی و تربیتی دانست؛ مصوبه‌ای که هدفی یکسان با برگزاری جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد دارد. «جلوگیری از اشاعه آثار نامطلوب و غیر استاندارد در مدارس.»

آغاز دوره جدید فعالیت‌ها

نهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد، در نخستین روزهای دی ماه ۱۳۹۰ به کار خود پایان داد. پدیدآورندگان، ناشران و دست‌اندرکاران حوزه کتاب‌های آموزشی، در سالن همایش‌های پژوهشکده فرهنگ و هنر و معماری گردهم آمده بودند تا برگزیدگان این دوره از جشنواره را بشناسند.

در ابتدای مراسم اختتامیه جشنواره نهم، محمد ناصری مدیر کل «دفتر تکنولوژی و انتشارات کمک آموزشی» و دبیر جشنواره، در سخنانی به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش اشاره کرد و گفت: «امروز در حالی مراسم پایانی نهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد را برگزار می‌کنیم که سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ابلاغ شده است. در بندهای گوناگون این سند، بر استفاده از منابع آموزشی متنوع، تأسیس کتابخانه در مدارس و تنوع بخشی به محیط‌های یادگیری تأکید ویژه شده است. توسعه مشارکت بخش‌های دولتی و غیردولتی در انجام امور مربوط به تولید، چاپ و توزیع مواد و منابع آموزشی در چارچوب سیاست‌های آموزش و پرورش، با تأکید بر سیاست تولید بسته‌های آموزشی و سیاست چند تألیفی در کتاب‌های درسی، به‌عنوان یکی از راهکارهای مهم در سند تحول آموزش و پرورش مدنظر بوده است.

ناصری

خوش‌بختانه، مجموع فعالیت‌های سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی و محتوای مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش، کاملاً با راهکارهای مصوب سند تحول بنیادین آموزش و پرورش هم‌سوست و این معنا، همه ما را در اجرای هر چه بهتر آیین‌نامه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی (مواد و رسانه‌ها) بیش از گذشته مصمم می‌سازد که قدم‌های محکم‌تری برداریم.»

ناصری ادامه داد: «به زودی دوره جدید فعالیت‌های مرتبط با کتاب و سایر منابع آموزشی و تربیتی، با تدوین و ابلاغ آیین‌نامه شورای سیاست‌گذاری و آیین‌نامه شورای اجرایی مصوبه ۸۲۸ در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، شروع خواهد شد. امیدوارم در این دو شورا، نمایندگان تولیدکنندگان منابع آموزشی و تربیتی در بخش خصوصی، حضوری فعال و پررنگ داشته باشند. خوش‌حالم اعلام کنم که هم‌اکنون بیش از ۱۰ سند و راهنمای تولید کتاب و رسانه‌های گوناگون، برای تصویب به شورای هماهنگی علمی سازمان ارسال شده است و گروه‌های کارشناسی در حال تدوین ۱۰ سند و راهنمای تولید هستند که پس از تصویب، به‌عنوان استانداردهای تولید منابع آموزشی مکتوب و غیر مکتوب به اطلاع عموم خواهد رسید.»

جشنواره نهم از زبان دبیر جشنواره

محمد ناصری در ادامه سخنانش به ویژگی‌های نهمین جشنواره رشد اشاره کرد و گفت: «با پایان یافتن جشنواره نهم، اولویت اول ما، پی‌گیری مصوبه ۸۲۸ در استان‌ها و معرفی مجموعه فعالیت‌ها

و خروجی‌های طرح به معلمان عزیز، به‌عنوان افرادی خواهد بود که مرجعیت آن‌ها در انتخاب کتاب و سایر رسانه‌ها از اهمیت بسزایی برخوردار است. معرفی کتاب‌های برگزیده و تقدیری جشنواره‌ها در پایان کتاب‌های درسی نیز، جدی‌تر از گذشته پی‌گیری خواهد شد. در این دوره از جشنواره، ۱۳۴۸ اثر در متوسطه نظری در ۱۸ رشته درسی، و ۵۲۹ اثر در فنی‌وحرفه‌ای در ۱۲ رشته درسی و ۳۹ گرایش، جمعاً ۱۸۷۷ کتاب به وسیله ۱۳۷ نفر از داوران مورد قضاوت قرار گرفت.

ناصری با بیان این که گروه داوران عمدتاً متشکل از کارشناسان برنامه درسی و معلمان بوده است، درباره روند داوری آثار گفت: «آثار به صورت چرخشی در اختیار داوران قرار می‌گرفت و نظرات آنان با لحاظ معیارهای مشخصی، در برگه‌های ویژه‌ای ثبت می‌شد. آثاری که حائز بالاترین امتیازها بودند، به مرحله دوم داوری راه یافتند. در مرحله پایانی، داوران ضمن توجه به امتیازهای کتاب‌ها، به بحث و تبادل نظر در باب کیفیت هر اثر پرداختند و سرانجام آثار برگزیده و تقدیری مشخص شدند. همانند جشنواره‌های گذشته، در صورتی که اثری متعلق به داوران بود، از چرخه داوری حذف نشد. دلیل این امر روشن است. پدیدآورندگان کتاب فقط نویسنده و مترجم نیستند و از سهم مهم ناشران محترم نباید غفلت کرد. به همین دلیل در این موارد، از داور مشاور که جای‌گزین داور صاحب اثر می‌شد، استفاده کردیم.»

کتاب‌پردازان و ناشران؛ مددکاران سازمان پژوهش

در ادامه مراسم اختتامیه نهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد، فیلمی از فعالیت‌های کتابخانه دبستان «بهاره سلیمی» نیشابور پخش شد و به این ترتیب، خانم ابراهیمی، مدیر مدرسه، نخستین کسی بود که برای فعالیت‌هایش مورد تقدیر قرار گرفت. پس از آن، دکتر محی‌الدین بهرام محمدیان، رییس سازمان «پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی»، به ارائه سخنانی درباره نقش ناشران و دست‌اندرکاران کتاب‌های آموزشی پرداخت و گفت: «نگاه ما در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی به ناشران، مؤلفان و همه کسانی که کتاب‌پردازان آموزشی و کمک آموزشی هستند، نگاه به همکاران صمیمی است. ما آنان را رفیقان راه خود می‌دانیم و به همین دلیل تلاش آن‌ها را گرمی می‌داریم و برای خامه و تلاش آن‌ها ارج قائلیم.

من معتقدم باید به این نکته توجه داشت که کتاب‌پردازان با کتاب‌سازان تفاوت دارند. همان‌طور که در بعضی حوزه‌ها سری‌دوزی وجود دارد، متأسفانه برخی ناشران هم به همین ترتیب عمل می‌کنند. ما امیدواریم با مراقبت و توجه شما و با توجه به مصوبه اخیر شورای عالی آموزش و پرورش، بین ناشرانی که به‌صورت گزیده کار می‌کنند، با کسانی که کتاب‌سازی می‌کنند، تفاوت قائل شویم.» رییس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی به محقق شدن تغییر و تحول در آموزش و پرورش و همچنین نقش کتاب و کتاب‌خوانی در برنامه درسی ملی اشاره کرد و گفت: «خوش‌حالم بگویم بسیاری از مطالبی که در سال‌های گذشته از آن‌ها صحبت کردیم، امروز با همکاری دوستان

عزیز محقق شده‌اند.

اگر روزی صحبت از تغییر و تحول در آموزش و پرورش بود، امروز خدا را شاکریم که چنین عزمی نه تنها در دستگاه تعلیم و تربیت، بلکه در همهٔ اقشار مردم، به‌ویژه فرهنگیان و فرهنگ‌دوستان، به یک گفتمان عمومی تبدیل شده است.

اگر روزی از نشر با کیفیت کتاب آموزشی و کمک آموزشی صحبت می‌کردیم، امروز به یک هدف در میان ناشران ما تبدیل شده است.

اگر روزی آرزو می‌کردیم که کاش خانواده‌ها کتاب را در سید خرید خود قرار دهند، امروز می‌بینیم که خانواده‌ها همراه فرزندان خود به کتاب به‌عنوان کالای ضروری نگاه می‌کنند.

هم‌چنین اگر روزی آرزو می‌کردیم که کاش کتاب‌خوانی در برنامهٔ درسی و نظام آموزشی ما جدی گرفته شود، امروز خوش‌حالم بگویم که کتاب و مطالعه در برنامهٔ درسی ملی و سند تحول راهبردی آموزش و پرورش، به‌عنوان یکی از راهبردهای کلان و راهکارهای جدی برای دستیابی به اهداف تحول، پیش‌بینی شده است.»

بستهٔ آموزشی و نقش معلمان در تولید آن

حجت‌الاسلام محمدیان، در ادامهٔ سخنانش به رویکرد برنامهٔ درسی ملی و نقش بستهٔ آموزشی در این برنامه اشاره کرد و گفت: «در رویکرد برنامهٔ درسی ملی، تفکر و تعقل دو عنصر اساسی هستند که ایمان بر پایهٔ آن‌ها شکل می‌گیرد. در محور تفکر و تعقل و ایمان برآمده از آن است که سه سازهٔ مهم علم، عمل و اخلاق سامان‌دهی می‌شود. این پنج عنصر باید در ارتباط با خدا، خلق، خود و خلقت شکوفا شوند. ما برای این مهم، ۱۱ حوزهٔ یادگیری را پیش‌بینی کرده‌ایم که عبارت‌اند از: تفکر و حکمت، معارف اسلامی، زبان و ادبیات پارسی، مطالعات اجتماعی و علوم انسانی، ریاضیات، علوم تجربی، بهداشت و سلامت، تربیت‌بدنی، زبان‌های خارجی، کار و فناوری و آداب و مهارت زندگی.

امسال در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ موفق شدیم بخشی از محتوای آموزشی‌مان

را بر همین منطق باز تولید کنیم. برای مثال، کتاب ریاضی اول دبستان بر همین اساس تغییر کرد. در پایهٔ اول دبستان، کتاب علوم تجربی بعد از تقریباً ۱۵ سال و کتاب‌های فارسی، قرآن و تعلیمات دینی بعد از نزدیک به ۱۱ سال، غنی‌سازی شدند. معلمان پایهٔ اول ابتدایی نیز براساس این اهداف دوره‌های بازآموزی را سپری کردند. هم‌چنین، برای نخستین بار توانستیم در کنار کتاب درسی، بستهٔ آموزشی تولید کنیم. بستهٔ آموزشی مکمل کتاب درسی است که در سال‌های آینده، نه تنها باید پشتیبان کتاب درسی، بلکه بخش لایتجزای برنامهٔ آموزشی باشد.»

محمدیان به نقش معلمان در تولید این بسته‌ها نیز اشاره کرد و ادامه داد: «سند تحول راهبردی

محمدیان

تکلیف می‌کند که آموزش و پرورش در ارائه محتوای آموزشی، برنامه محور باشد نه کتاب محور. تولید بسته آموزشی نیز بر همین اساس صورت گرفته است که البته معلمان هم باید در تولید این بسته مشارکت داشته باشند و براساس شرایط، محیط، دانش‌آموزان و امکاناتی که در دسترس دارند، بسته آموزشی تولید کنند.

به عبارت دیگر، اگر بسته آموزشی را داخل پرانتز فرض کنیم، یک طرفش بسته است، اما طرف دیگرش باز است و معلمان خودشان می‌توانند دست به تولید بزنند. در راستای همین هدف، انتظار می‌رود دوستانی که در این جلسه حضور دارند و بخشی از جامعه علمی و فکری ما هستند، در تولید محتوای آموزشی و کمک آموزشی مددکار ما باشند.»

حجت‌الاسلام محمدیان در انتها خطاب به پدیدآورندگان و ناشران کتاب‌های کمک آموزشی گفت: «امیدواریم که با همکاری شما بتوانیم محتوای آموزشی رسمی و کمک آموزشی را که تولید بخشی از آن به عهده شماست، براساس سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های عمومی نظام تعلیم و تربیت رسمی کشور تولید کنیم تا هم بار سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی سبک‌تر شود و هم سطح کیفیت تولیدات شما ارتقا یابد. امیدواریم به این ترتیب بتوانیم کتاب‌هایی را به معلمان و دانش‌آموزان معرفی کنیم که به چند بار خواندن بیرزند.»

حکایت هم‌چنان باقی است

در آخرین بخش از مراسم اختتامیه نهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد، همانند سال‌های گذشته، از دو تن از پیشکسوتان حوزه کتاب‌های کمک آموزشی تقدیر شد.

حمیده علمی غروی، پدیدآورنده کتاب‌های کمک آموزشی در حوزه علوم زیستی که تنها مدتی پیش از برگزاری جشنواره چشم از جهان فروبست، مورد تقدیر قرار گرفت. وی در سال ۱۳۰۷ در شهر نجف به دنیا آمد، اما در سال ۱۳۲۳ به ایران بازگشت و به ادامه تحصیل پرداخت. علمی غروی بعد از اخذ لیسانس به استخدام آموزش و پرورش درآمد و به این ترتیب پرونده ۵۰ ساله خدمات علمی و آموزشی خود را گشود.

نظریه‌ها و مسائل ژنتیک، ژن درمانی، دانش زیست‌شناسی، ژنتیک اصول و مسائل و مفاهیم و مسائل ژنتیک از جمله آثار به‌جای مانده از این فعال حوزه کتاب‌های زیست‌شناسی است.

احمد خواجه‌نصیر طوسی، پدیدآورنده کتاب‌های کمک آموزشی در حوزه شیمی و فیزیک بود که در این دوره از جشنواره مورد تقدیر قرار گرفت. وی متولد ۱۳۰۶ است که کتاب‌هایی هم‌چون «تجوم دینامیکی»، «حل کردن مسئله‌ها در شیمی»، «اتمسفر برای نوجوانان»، «پیدایش زندگی» و «فیزیک‌دانان بزرگ» را به جامعه علمی کشور عرضه کرده است. با تقدیر از فعالیت‌های این دو تن و نیز صاحبان آثار برگزیده و تقدیری، پرونده نهمین دوره جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد نیز بسته شد، اما حکایت بررسی کتاب‌های مناسب در دفتر تکنولوژی و انتشارات کمک آموزشی هم‌چنان باقی است.